

Læremidler og læringsteknologi i skole og opplæring

Hva er et læremiddel? Og hva er forskjellen på digitale verktøy og digitale enheter? Forstå mer om begreper som er i bruk i skole og opplæring.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 09.01.2024

Denne oversikten presenterer sentrale begreper som brukes innenfor læremiddelfeltet og i læringsteknologi. Utdanningsdirektoratet jobber mot ulike målgrupper i sitt arbeid med læremidler; både skoleeiere, skoleledere, pedagogisk personell og læremiddelprodusenter. Udir tilbyr:

- støtte til kompetanseheving
- tilskuddsordninger

Direktoratet er dessuten satt til å iverksette en rekke tiltak fra Digitaliseringsstrategien for grunnopplæringen (2017-2021). I forordet til strategien står det at tiltakene skal «bidra til at skolen utnytter digitale hjelpemidler bedre og ruster elevene til å leve godt både nå og i framtiden.» At barn og unge lærer, mestrer og trives er Utdanningsdirektoratet samfunnsmandat.

Merk at

- begrepene, og beskrivelsen av dem, er basert på praktisk bruk i skole og opplæring. Begrepsapparatet for læringsteknologi er dynamisk. Begrepslisten vil endres og utvikles ved behov
- beskrivelsene medfører ikke endringer i forvaltningspraksis

Avslutningsvis finner du en illustrasjon på hvordan begrepene er relatert til hverandre.

Læremiddel

Begrepet «læremiddel» er brukt i lovverket. Et læremiddel kjennetegnes ved at det:

- er utviklet til bruk i opplæringen
- er i regelmessig bruk
- dekker elementer i læreplanverket

Opplæringsloven § 9-4 sier at læremidler skal foreligge på både bokmål og nynorsk til samme tid og samme pris. Definisjonen i forskriften skal tydeliggjøre når parallellitetskravet gjelder. Unntak fra parallellitetskrav er omtalt i § 17-2 i forskriften.

Aktuelle beskrivelser fra lovverket:

«Med læremiddel meiner ein alle trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa. Dei kan vere enkeltståande eller gå inn i ein heilskap, og dekkjer aleine eller til saman kompetansemål i læreplanverket. (ref. § 17-1 fjerde ledd i forskrift til opplæringslova)»

«Kravet om språklege parallellutgåver gjeld for læremiddel som skal brukast regelmessig i opplæringa og dekkjer vesentlege delar av kompetansemåla eller er viktig for dei grunnleggjande ferdigheitene i læreplanen for fag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.» (§ 17-1 tredje ledd i forskrift til opplæringslova)

Aktuelle lovbestemmelser finner du i:

- [Opplæringslova § 9-4](#)
- [Forskrift til opplæringslova kapittel 17](#)

Læreverk/læringsunivers

Noen læremiddelprodusenter leverer pakker av læremidler som dekker en større del av læreplanverket; typisk for ett eller flere fag over flere årstrinn. Tradisjonelt omtales grupper av trykte læremidler som læreverk. Digitale læreverk omtales som læringsunivers, digitale univers eller portaler for læremidler.

Læringsplattformer (LMS)

En digital læringsplattform er en arena for å opprette, dele, kommunisere, analysere og administrere innhold for bruk i opplæringen. Pedagogisk innhold blir ikke levert sammen med LMSet. Gjennom et LMS kan administrator styre brukertilgang for samhandling mellom ulike grupper av deltagere (for eksempel lærere, elever og foresatte).

Læringsressurser

Digitale eller analoge læringsressurser er materiell med fagrelevant informasjon som blir integrert i læringsarbeidet på en didaktisk måte. Læringsressurser er ikke primært utviklet med tanke på eller for bruk i skolen. Typiske eksempler er medieinnhold av typen bilder, tekst, spill, musikk, film og lyd.

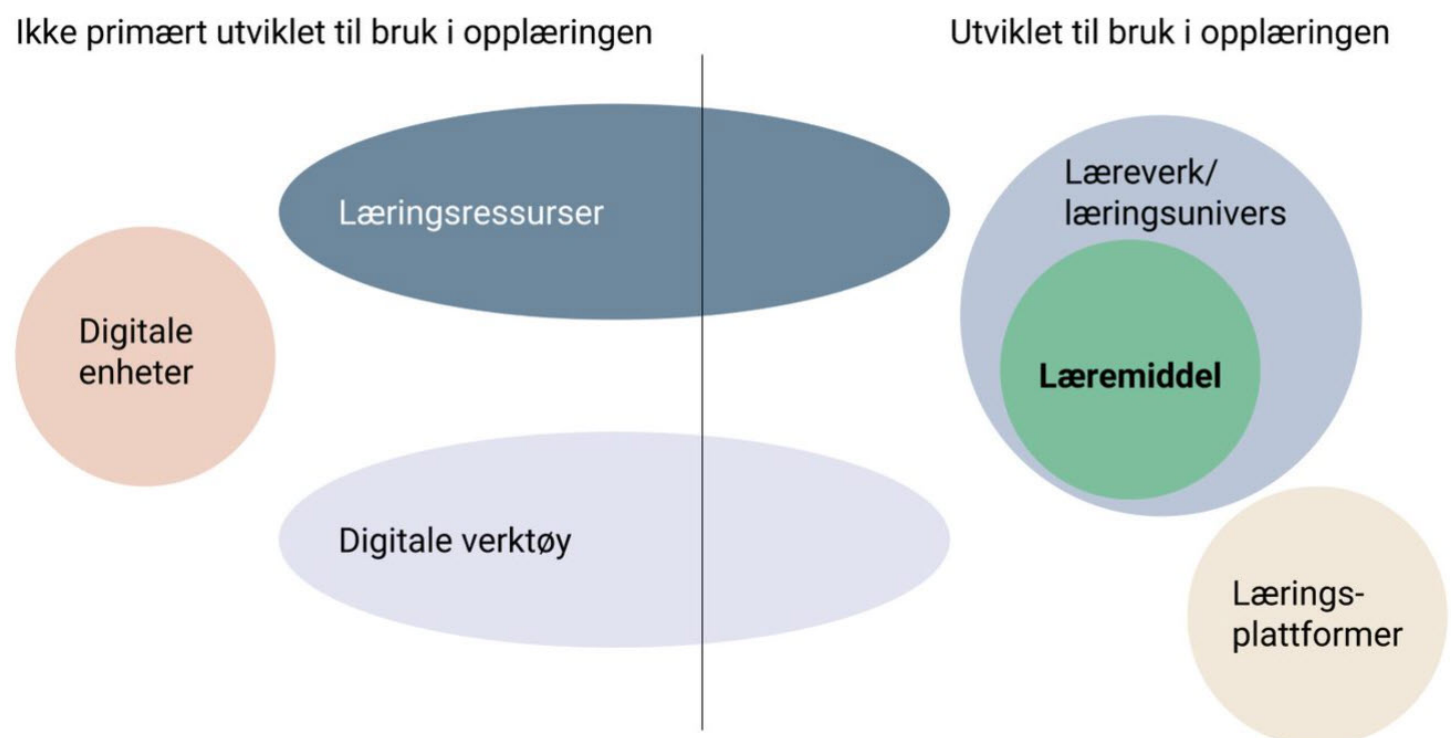
Digitale verktøy

Digitale verktøy har funksjonalitet for å skape, bearbeide, lagre og/eller dele fagrelevant informasjon. Innholdet hentes fra ulike kilder, for eksempel fra læremidler eller læringsressurser. Digitale verktøy er programvare eller plattformer som ikke primært er utviklet med tanke på eller for bruk i læringsarbeidet. Typiske eksempler er spillbaserte verktøy, redigeringsprogram for medieinnhold (tekst, tall, lyd, film, bilde), samhandlingsverktøy, presentasjonsverktøy og sosiale medier.

Digitale enheter

En digital enhet er den fysiske enheten du benytter for å opprette, dele, kommunisere, analysere og administrere innhold. En digital enhet har både inn-enhet (for eksempel tastatur, mus, mikrofon, kamera, touchoverflater) og ut-enhet (for eksempel skjerm, høyttaler, skriver), enten integrert eller eksternt tilkople.

Visualisering av begrepene i relasjon til hverandre

Illustrasjonen viser en horisontaldelt flate der høyre halvdel har overskriften «utviklet til bruk i opplæringen» mens venstre halvdel har overskriften «ikke primært utviklet til bruk i opplæringen». På venstre halvdel ligger begrepet «digitale enheter» plassert som en egen sirkel. Både «læringsressurser» og

«digitale verktøy» er separate ellipser som krysser midtlinjen. Det vil si at disse begrepene kan brukes både om innhold som ikke primært er utviklet til bruk i opplæringen, og for det som er utviklet til bruk i opplæringen. På høyre halvdel ligger begrepet «læringsplattform» som en separat sirkel. «Læreverk/læringsunivers» er også en sirkel, og inni denne sirkelen befinner det seg en mindre sirkel med merkelappen «læremiddel».

Relevant litteratur og videre lesing

- Fra Kunnskapsdepartementet: Handlingsplan for digitalisering i grunnsopplæringen (2020-2021)
- På udir.no: Ordliste til rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse.
- Forskningsrapport fra Udir: Evaluering og behovsundersøkelse av læremidler med statstilskudd (PDF).
- Rapport fra Udir: Eksempler på god praksis i pedagogisk bruk av IKT i skolen
- Forskrift om universell utforming av IKT-løsninger: Definisjon av digitale læremidler i § 3.
- Temahefte fra Uninett ABC (PDF): LMS – hva og hvordan.
- På udir.no: kvalitetskriterier for læremidler i ulike fag
 - Kunnskapsgrunnlag for læremidler i norsk
 - Kunnskapsgrunnlag for læremidler i engelsk
 - Kunnskapsgrunnlag for læremidler i matematikk